

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

БЄЛІКОВА Олена Василівна - кандидат юридичних наук, адвокат,
м. Донецьк

УДК 342.959

В статті автором досліджується діюче законодавство України, яке регламентує притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності і окремі нормативно-правові акти, які встановлюють адміністративну відповідальність, пропонується проект Закону України «Об основах законодательства Украины об административных правонарушениях юридических лиц».

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративний делікт, юридична відповідальність, адміністративна відповідальність, адміністративні стягнення, вина, органи державної влади.

Вступ

Перш ніж вибудувати шляхи вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб, слід зауважити, що окремі автори висловлюють думку про те, що питання про адміністративну відповідальність юридичних осіб ще є предметом дискусій фахівців і пов'язують вирішення цієї проблеми з прийняттям нового кодексу про адміністративні правопорушення. З такою думкою погодитися не можна.

Постановка завдання

Розробити пропозиції щодо розвитку чинного законодавства України з питань притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності.

Результати

Питання адміністративної деліктності та адміністративної відповідальності досліджувалися у працях В.Б. Авер'янова, Д.М. Бахраха, К.С. Бельского, Ю.П. Битяка, С.М. Братуся, Л.К. Воронової, І.А. Галагана, І.П. Голосніченка, В.І. Димченка, Є.В. Додіна, Л.В. Ковалюка, С.В. Ківалова, Ю.М. Козлова, А.Т. Комзюка, В.М.Кудрявцева, М.Ф.Кузнєцова, Б.М. Лазарева, Д.М. Лук'янця, М.С. Малєїна, В.І. Новосолова, О.В. Овчарової, В.А. Ойгензихта, В.Ф. Опришка, С.В. Петкова, В.П. Петкова, В.І. Ремньова, І.С. Самощенко, М.С. Студеникиної, В.А. Тархова, Е.М. Трубецького, Ю.С. Шемшученка, О.М. Якуби та багатьох інших.

Час дискусій вже пройшов, і адміністративна відповідальність юридичних осіб – це реальність. Більше того, на рівні теоретичних досліджень і практичних пропозицій сьогодні стоїть питання про законодавче введення кримінальної відповідальності юридичних осіб, оскільки притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності – це один із способів здійснення боротьби з організованою злочинністю.

Наведені аргументи підтверджують необхідність вдосконалення правової системи нашої держави. Відкрите обговорення назрілих проблем, реалістичні оцінки, розкриття, аналіз і усунення недоліків, помилок, упущень, пошук оптимальних рішень, шляхів вдосконалення можуть тіль-

ки поліпшити її загальний стан, зміцнити зв'язок з життям, практикою.

Ведеться робота по розробці проекту нового Кодексу України про адміністративні правопорушення, в який планується включити і норми, що регламентують адміністративну відповідальність юридичних осіб.

Необхідно істотно скоротити перелік органів держави і посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення. Підстави і порядок притягнення до відповідальності за порушення митних правил повинні встановлюватися Кодексом України про адміністративні правопорушення, а не Митним кодексом України. Недопустима множинність законів, що встановлюють адміністративну відповідальність і порядок притягнення до неї.

Проте законодавець пішов шляхом «розведення» адміністративної відповідальності по окремих кодексах. Зокрема, у 2010 році був прийнятий Бюджетний кодекс України в новій редакції, у 2012 році Митний кодекс України в новій редакції. Відповідно до ч.1 ст. 121 БКУ посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законом.

Відповідно до ч.1 та ч.2 ст. 458 Митного кодексу України порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність. Адміністративна відпо-

відальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Враховуючи, що в сучасний період розвитку нашої держави формування законодавчої бази ринкової економіки вступило в новий етап, очікується прийняття й інших нормативно-правових актів з адміністративної відповідальності, що не входять до Кодексу України про адміністративні правопорушення (наприклад, планується прийняття Підприємницького кодексу України).

Перераховані аргументи привели автора до думки про необхідність розробки та прийняття Закону України «Про основи законодавства України про адміністративні правопорушення юридичних осіб», який містив би загальні положення і принципи такої відповідальності, забезпечував правову базу про відповідальність за адміністративні правопорушення юридичних осіб. Ця пропозиція займає центральне місце у визначенні напрямів вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб.

Відсутність чіткого правового механізму в регулюванні описаних правовідносин породжує деякі проблеми. Має місце слабкий адміністративно-правовий вплив на юридичних осіб, що не виконують певні вимоги. Більшість завдань по реформуванню правової системи досі не реалізована. Низькою залишається якість прийнятих законів. Правова система все ще залежить від політичного і адміністративного втручання. Ослаблений правопорядок, зростають злочинність і правовий нігілізм.

Та все ж основною проблемою правової реформи є порушення принципу верховенства Конституції і законів України, відсутність механізму відповідальності вищих посадових осіб за недотримання Конституції і чинного законодавства України, труднощі приведення у відповідність нормативних актів з Конституцією України і чинним законодавством, невиконання рішень Конституційного суду України, відсутність механізму захисту

основ конституційного ладу, суперечність вітчизняного законодавства, що викликає труднощі правозастосування. Мають місце випадки, коли при прийнятті рішень державні органи і посадовці використовують принцип пріоритету «політичної доцільності» над правом.

У ст. 1 Закону України «Про відповідальність підприємств, установ та організацій за порушення законодавства про ветеринарну медицину» передбачено одинадцять складів правопорушень підприємств, установ та організацій у галузі ветеринарної медицини і водночас у ст. 107 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність посадових осіб за порушення правил з карантину тварин та інших ветеринарно-санітарних вимог. При цьому об'єктивна сторона правопорушень, передбачених згаданим Законом, збігається з об'єктивною стороною правопорушення, передбаченого ст. 107 КУпАП. Аналогічно збігається об'єктивна сторона правопорушень підприємств, установ та організацій, передбачених ст. 46 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», та об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ст. 42 КУпАП для посадових осіб. Така ж ситуація простежується і щодо ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», і ст. 155 КУпАП [1, с. 471].

Аналіз чинного законодавства з адміністративної відповідальності підприємств, установ і організацій, проведений автором, дозволив у проекті Закону України «Про основи законодавства України про адміністративні правопорушення юридичних осіб» сформулювати компетенцію органів державної влади у сфері законодавства про адміністративні правопорушення юридичних осіб. На думку автора, до компетенції України та її органів державної влади у сфері законодавства про адміністративні правопорушення юридичних осіб належать:

визначення принципів і встановлення загальних основ законодавства Украї-

ни про адміністративні правопорушення юридичних осіб;

встановлення адміністративної відповідальності за порушення: антимонопольного законодавства, правил і норм у сфері містобудування, земельного законодавства, законодавства про охорону довкілля, правил застосування контрольно-касових апаратів, дисципліни цін, аудиторської діяльності, за незаконні операції з іноземною валютою, незаконне (нецільове) використання бюджетних коштів, за порушення законодавства про рекламу і про захист прав споживачів, у сфері пожежної і радіаційної безпеки, за порушення правил рибальства, охорони рибного запасу, морський і біологічний ресурс, правил обороту зброї, боєприпасів;

визначення, у разі потреби, порядку розгляду справ про окремі види адміністративних правопорушень юридичних осіб, відповідальність за які встановлюється чинним законодавством України.

До компетенції України належить також прийняття нормативно-правових актів про адміністративні правопорушення й з інших питань.

Таким чином, за пропонуванним проектом Закону України до компетенції України та її органів державної влади має стати встановлення адміністративної відповідальності юридичних осіб, що міститься у більше ніж двадцяти нормативно-правових актах за порушення різних галузевих правил і норм, в одному нормативно-правовому акті.

Запропонований проект Закону України «Про основи законодавства України про адміністративні правопорушення юридичних осіб» має містити 4 розділи.

Перший розділ називається «Загальні положення», другий – «Адміністративне правопорушення і адміністративна відповідальність юридичних осіб», третій – «Органи публічної влади, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення», четвертий – «Проведення у справах про адміністративні правопорушення».

Як бачимо, у проекті є розділ, що регулює і процесуальні відносини. На нашу

АНОТАЦІЯ

У статті автором досліджується чинне законодавство України, яке регламентує притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності та галузеві нормативно-правові акти, які встановлюють адміністративну відповідальність, пропонується проект Закону України «Про основи законодавства України про адміністративні правопорушення юридичних осіб».

думку, правові норми цього розділу можуть стати основою для розробки в майбутньому Адміністративно-процесуального кодексу України. А це у свою чергу ще один напрям у розвитку чинного законодавства про адміністративну відповідальність юридичних осіб. Формування повноцінної галузі адміністративно-процесуального права – застаріла проблема адміністративно-правової науки. Її обґрунтуванню, як самостійної галузі права, декілька десятиліть тому присвячувалося спеціальне наукове дослідження [2, с. 14]. На жаль, обґрунтовані аргументи відомого ученого – юриста В.Д. Сорокіна не знайшли подальшого законодавчого закріплення і розвитку. Не був прийнятий до

SUMMARY

The author analyses in the article the current legislation of Ukraine regulates bringing in of legal entities to administrative responsibility and branch normatively-legal acts that set administrative responsibility, the project of Law of Ukraine «About bases of legislation of Ukraine about the administrative crimes of legal entities» has been also offered.

теперішнього часу і Адміністративно-процесуальний кодекс України. Підсумки проведеного дослідження принесуть користь у вивченні і розвитку адміністративного права України як однієї з фундаментальних галузей права, позитивно вплинуть на правотворчу і правозастосовну діяльність.

Література

1. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво «Юридична думка», 2004.- 584 с.
2. Сорокін В.Д. Питання теорії радянського адміністративно-процесуального права : Монографія. – Л., 1968. – 140 с.